

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ІНГУЛЕЦЬКИЙ ТЕХНІКУМ
ДЕРЖАВНОГО ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ
«КРИВОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

Затверджую:
Директор ІТ ДВНЗ КНУ
_____ А.М. Шолох
«__» _____ 2012р.

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА НОРМАТИВНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ОСНОВИ ОХОРОНИ ПРАЦІ

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ	0503	Розробка корисних копалин
НАПРЯМ ПІДГОТОВКИ	6.050301	ГІРНИЦТВО
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ	5.05030103	Експлуатація та ремонт гірничого електромеханічного обладнання та автоматичних пристроїв
КВАЛІФІКАЦІЯ	3117	Технік-електромеханік гірничий

Програму розроблено згідно з галузевим стандартом вищої освіти –
освітньо-професійною програмою

Програму розробила викладач: Янченко О.І.

ПОГОДЖЕНО:

Заступник директора
з навчальної роботи

Пилипейко О.П.

Програму розглянуто та схвалено на
засіданні циклової комісії
електромеханічних дисциплін
Протокол № 9 від 15.05.2012 р.
Голова циклової комісії
_____ Янченко О.І.

2012 р.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальна програма з дисципліни «Основи охорони праці» призначена для вищих навчальних закладів I - II рівня акредитації спеціальності 5.05030103 «Експлуатація та ремонт гірничого електромеханічного обладнання та автоматичних пристроїв».

Програма розроблена на підставі галузевого стандарту вищої освіти ОПП та типової навчальної програми, затвердженої Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України 18.03.2011 р.

В структурно-логічній схемі навчання нормативна дисципліна «Основи охорони праці» вивчається на етапі підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «молодший спеціаліст» після вивчення ними дисципліни «Безпека життєдіяльності» та основних дисциплін професійно-орієнтованого циклу, коли майбутні фахівці мають достатнє уявлення щодо умов їхньої майбутньої професійної діяльності. Це забезпечує можливість викладання дисципліни «Основи охорони праці» з урахуванням професійної орієнтації студентів.

Метою вивчення дисципліни є надання знань, умінь, здатностей (компетенцій) для здійснення ефективної професійної діяльності шляхом забезпечення оптимального управління охороною праці на підприємствах (об'єктах господарської, економічної та науково-освітньої діяльності), формування у студентів відповідальності за особисту та колективну безпеку і усвідомлення необхідності обов'язкового виконання в повному обсязі всіх заходів гарантування безпеки праці на робочих місцях.

Завдання вивчення дисципліни полягає у набутті студентами знань, умінь і здатностей (компетенцій) ефективно вирішувати завдання професійної діяльності з обов'язковим урахуванням вимог охорони праці та гарантування збереження життя, здоров'я та працездатності працівників у різних сферах професійної діяльності.

Студент повинен знати:

- основні напрямки державної політики в галузі охорони праці;
- державні міжгалузеві та галузеві акти про охорону праці;
- права громадян на охорону праці при укладанні трудового договору.
- види відповідальності за порушення вимог праці;
- порядок навчання з питань охорони праці;
- органи державного нагляду за охороною праці;
- порядок і термін розслідування нещасних випадків на виробництві;
- організацію повітрообміну в приміщеннях;
- системи та порядок розрахунку освітлення;
- заходи захисту від іонізуючого випромінювання;
- заходи захисту від шуму, вібрації, ультра та інфразвуку;
- методи захисту від іонізуючого випромінювання;
- основи техніки безпеки;
- правила пожежної безпеки в Україні;

- систему попередження пожеж.

Студент повинен вміти:

- визначити значення охорони праці з соціальної та економічної точок зору;
- сформулювати основні положення законодавчих актів щодо охорони праці;
- сформулювати основні положення щодо служби охорони праці;
- здійснювати розслідування нещасних випадків на виробництві;
- визначати заходи і засоби нормалізації параметрів мікроклімату;
- охарактеризувати основні етапи проектування систем штучного освітлення;
- визначати заходи та засоби захисту людини від дії виробничого шуму, вібрації;
- визначати заходи і засоби для захисту працівників від дії випромінювань;
- визначати небезпеку дії на працівників електроструму;
- здійснювати оцінку вибухопожежонебезпечності речовин і матеріалів;
- визначити категорії приміщень за вибухопожежною та пожежною небезпекою.

В результаті вивчення дисципліни «Основи охорони праці» молодші спеціалісти повинні бути здатними до вирішення професійних задач діяльності, пов'язаних з забезпеченням життя, здоров'я і працездатності під час роботи та мати такі основні загальнокультурні та професійні компетенції з охорони праці:

Загальнокультурні компетенції:

- здатність до ефективного використання положень нормативно-правових документів в своїй діяльності;
- володіння основними методами збереження здоров'я та працездатності виробничого персоналу.

Професійні компетенції:

в виробничо-технологічній діяльності:

- обґрунтування вибору безпечних режимів, параметрів, виробничих процесів (в галузі діяльності);
- ефективне виконання функцій, обов'язків і повноважень з охорони праці на робочому місці, у виробничому колективі;
- проведення заходів щодо усунення причин нещасних випадків і професійних захворювань на виробництві;

в організаційно-управлінській діяльності:

- проведення заходів з профілактики виробничого травматизму та професійної захворюваності;
- здатність до організації діяльності у складі первинного виробничого колективу з обов'язковим урахуванням вимог охорони праці;
- методичне забезпечення і проведення навчання та перевірки знань з питань охорони праці серед працівників організації (підрозділу);

в проектно-конструкторській діяльності:

- впровадження безпечних технологій, вибір оптимальних умов і режимів праці, проектування та організація робочих місць на основі сучасних технологічних та наукових досягнень в галузі охорони праці.

Викладати навчальний матеріал слід згідно з сучасним станом охорони праці на виробництві, з урахуванням міжпредметних зв'язків.

При вивченні навчального матеріалу слід використовувати різні види та методи навчання: лекції, семінари, лабораторно-практичні заняття, самостійну роботу студентів.

При викладанні матеріалу та оформленні лабораторно-практичних робіт необхідно користуватися системою одиниць "СІ" та правилами ЄСКД.

В залежності від наявності лабораторного обладнання викладачам надається право вносити зміни в послідовність вивчення навчального матеріалу, його зміст, розподіл навчальних годин по розділам і темам в межах загального бюджету часу, який відводиться на предмет. Зазначені зміни відображаються в робочій навчальній програмі, обговорюються в предметній цикловій комісії та затверджуються заступником директора з навчальної роботи.

Оцінка якості засвоєння навчальної програми з дисципліни «Основи охорони праці», включає поточний контроль успішності, модульний контроль та складання підсумкового екзамену.

Підсумкову оцінку якості засвоєння навчальної програми визначають за результатами іспиту, порядок проведення якого встановлює робоча навчальна програма.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

обов'язкового вивчення системи блоків змістовних
модулів, що відповідає умінню з предмету
«Основи охорони праці» за спеціальністю
5.05030103 «Експлуатація та ремонт гірничого
електромеханічного обладнання та автоматичних
пристроїв»

(денна форма навчання)

Назва змістовних модулів, що входять до даного блоку	Кількість годин				
	Всього	Аудиторні	З них		
			лекції	Лабор. Практ Семінар	Самост. робота
1. Вступ. Загальні питання охорони праці	2	2	2		
2. Правові та організаційні основи охорони праці	14	6	6		8
3. Державне управління охороною праці, державний нагляд і громадський контроль за охороною праці	6	4	4		2
4. Організація охорони праці на підприємстві	10	2	2		8
5. Навчання з питань охорони праці	4	2	2		2
6. Профілактика травматизму та професійних захворювань	8	6	6		2
7. Основи фізіології та гігієни праці	18	2	2		16
8. Основи виробничої безпеки	9	4	4		5
9. Основи пожежної профілактики на виробничих об'єктах	10	4	4		6
Загалом по предмету	81	32	32		49

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

обов'язкового вивчення системи блоків змістовних
модулів, що відповідає умінню з предмету
«Основи охорони праці» за спеціальністю
5.05030103 «Експлуатація та ремонт гірничого
електромеханічного обладнання та автоматичних
пристроїв»

(заочна форма навчання)

Назва змістовних модулів, що входять до даного блоку	Кількість годин				
	Всього	Аудиторні	З них		
			лекції	Лабор. Практ Семинар	Самост. робота
1. Вступ. Загальні питання охорони праці	2				2
2. Правові та організаційні основи охорони праці	14	2	2		12
3. Державне управління охороною праці, державний нагляд і громадський контроль за охороною праці	6				6
4. Організація охорони праці на підприємстві	10	2	2		8
5. Навчання з питань охорони праці	4				4
6. Профілактика травматизму та професійних захворювань	8	2	2		6
7. Основи фізіології та гігієни праці	18				18
8. Основи виробничої безпеки	9				9
9. Основи пожежної профілактики на виробничих об'єктах	10	2	2		8
Загалом по предмету	81	8	8		73

ЗМІСТ ПРЕДМЕТУ

I. Вступ. Загальні питання охорони праці

Сучасний стан охорони праці в Україні та за кордоном. Основні розділи дисципліни «Основи охорони праці». Суб'єкти і об'єкти охорони праці. Основні терміни та визначення в галузі охорони праці. Класифікація шкідливих та небезпечних виробничих чинників.

II. Правові та організаційні основи охорони праці

Конституційні засади охорони праці в Україні. Законодавство України про охорону праці. Закон України «Про охорону праці». Основні принципи державної політики України у галузі охорони праці. Гарантії прав працівників на охорону праці, пільги і компенсації за важкі та шкідливі умови праці. Охорона праці жінок, неповнолітніх, інвалідів. Обов'язки працівників щодо додержання вимог нормативно-правових актів з охорони праці.

Обов'язкові медичні огляди працівників певних категорій.

Відповідальність посадових осіб і працівників за порушення законодавства про охорону праці.

Нормативно-правові акти з охорони праці (НПАОП): визначення, основні вимоги та ознаки. Структура НПАОП. Реєстр НПАОП.

Стандарти в галузі охорони праці. Система стандартів безпеки праці (ССБП). Міждержавні стандарти ССБП. Національні стандарти України з охорони праці. Санітарні, будівельні норми, інші загальнодержавні документи з охорони праці.

Акти з охорони праці, що діють в організації, їх склад і структура. Інструкції з охорони праці. Розробка та затвердження актів з охорони праці, що діють в організації.

Фінансування охорони праці. Основні принципи і джерела. Заходи і засоби з охорони праці, витрати на здійснення і придбання яких включаються до валових витрат.

III. Державне управління охороною праці, державний нагляд і громадський контроль за охороною праці

Система державного управління охороною праці в Україні. Компетенція та повноваження органів державного управління охороною праці. Національна рада з питань безпечної життєдіяльності населення.

Органи державного нагляду за охороною праці, їх основні повноваження і права.

Громадський контроль за дотриманням законодавства про охорону праці.

IV. Організація охорони праці на підприємстві

Структура, основні функції і завдання управління охороною праці в організації.

Служба охорони праці підприємства. Статус і підпорядкованість. Основні завдання, функції служби охорони праці. Структура і чисельність служб охорони праці. Права і обов'язки працівників служби охорони праці.

Громадський контроль за станом охорони праці в організації. Уповноважені найманими працівниками особи з питань охорони праці, їх обов'язки і права.

Комісія з питань охорони праці підприємства. Основні завдання та права комісії. Регулювання питань охорони праці у колективному договорі.

Атестація робочих місць за умовами праці. Мета, основні завдання та зміст атестації. Організація робіт та порядок проведення атестації робочих місць. Карта умов праці.

Кабінети промислової безпеки та охорони праці, основні завдання та напрямки роботи кабінетів.

Кольори, знаки безпеки та сигнальна розмітка.

Стимулювання охорони праці.

V. Навчання з питань охорони праці

Принципи організації та види навчання з питань охорони праці. Вивчення основ охорони праці у навчальних закладах і під час професійного навчання. Навчання і перевірка знань з питань охорони праці працівників під час прийняття на роботу і в процесі роботи. Спеціальне навчання і перевірка знань з питань охорони праці працівників, які виконують роботи підвищеної небезпеки. Навчання з питань охорони праці посадових осіб.

Інструктажі з питань охорони праці. Види інструктажів. Порядок проведення інструктажів для працівників. Інструктажі з питань охорони праці для вихованців, учнів, студентів.

Стажування (дублювання) та допуск працівників до самостійної роботи.

VI. Профілактика травматизму та професійних захворювань

Виробничі травми, професійні захворювання, нещасні випадки виробничого характеру. Інциденти та невідповідності. Мета та завдання профілактики нещасних випадків професійних захворювань і отруєнь на виробництві. Основні причини виробничих травм та професійних захворювань. Розподіл травм за ступенем тяжкості. Основні заходи по запобіганню травматизму та професійним захворюванням.

Розслідування та облік нещасних випадків, професійних захворювань на виробництві.

Порядок розслідування аварій на виробництві, класифікація аварій, склад комісії.

Аналіз, прогнозування, профілактика травматизму та професійної захворюваності на виробництві.

знання:

- порядок розслідування нещасних випадків на виробництві.

уміння:

- організувати розслідування нещасного випадку на виробництві;
- визначити коефіцієнт частоти травматизму для конкретних умов на основі даних щодо травматизму і кількості працівників.

VII. Основи фізіології та гігієни праці

Основи фізіології праці. Роль центральної нервової системи в трудовій діяльності людини. Втома. Гігієна праці, її значення. Чинники, що визначають санітарно-гігієнічні умови праці. Загальні підходи до оцінки умов праці та забезпечення належних, безпечних і здорових умов праці.

7.1. Повітря робочої зони

Робоча зона та повітря робочої зони. Мікроклімат робочої зони. Нормування та контроль параметрів мікроклімату. Заходи та засоби нормалізації параметрів мікроклімату.

Склад повітря робочої зони: джерела забруднення повітряного середовища шкідливими речовинами (газами, парою, пилом, димом, мікроорганізмами). Гранично допустимі концентрації (ГДК) шкідливих речовин. Контроль за станом повітряного середовища на виробництві. Заходи та засоби попередження забруднення повітря робочої зони.

Вентиляція. Види вентиляції. Організація повітрообміну в приміщеннях, повітряний баланс, кратність повітрообміну. Природна вентиляція. Системи штучної (механічної) вентиляції, їх вибір, конструктивне оформлення. Місцева (локальна) механічна вентиляція.

7.2. Освітлення виробничих приміщень

Основні світлотехнічні визначення. Природне, штучне, суміщене освітлення. Класифікація виробничого освітлення. Основні вимоги до виробничого освітлення. Нормування освітлення, розряди зорової роботи. Експлуатація систем виробничого освітлення. Джерела штучного освітлення, лампи і світильники. Загальний підхід до проектування систем освітлення.

7.3. Вібрація

Джерела, класифікація і характеристики вібрації. Гігієнічне нормування вібрацій. Методи контролю параметрів вібрацій. Типові заходи та засоби колективного та індивідуального захисту від вібрацій.

7.4. Шум, ультразвук та інфразвук

Параметри звукового поля: звуковий тиск, інтенсивність, частота, коливальна швидкість. Звукова потужність джерела звуку. Класифікація шумів за походженням, за характером, спектром та часовими характеристиками. Нормування шумів. Контроль параметрів шуму,

вимірювальні прилади. Методи та засоби колективного та індивідуального захисту від шуму.

Інфразвук та ультразвук. Джерела та параметри інфразвукових та ультразвукових коливань. Нормування та контроль рівнів, основні методи та засоби захисту від ультразвуку та інфразвуку.

7.5. Електромагнітні поля та випромінювання радіочастотного діапазону

Джерела, особливості і класифікація електромагнітних випромінювань та електричних і магнітних полів. Характеристики полів і випромінювань. Нормування електромагнітних випромінювань. Прилади та методи контролю. Захист від електромагнітних випромінювань і полів.

7.6. Випромінювання оптичного діапазону

Класифікація та джерела випромінювань оптичного діапазону. Особливості інфрачервоного (ІЧ), ультрафіолетового (УФ) та лазерного випромінювання, їх нормування, прилади та методи контролю. Засоби та заходи захисту від ІЧ та УФ випромінювань.

Класифікація лазерів за ступенями небезпечності лазерного випромінювання. Специфіка захисту від лазерного випромінювання.

7.7. Іонізуюче випромінювання

Виробничі джерела, іонізуючого випромінювання, класифікація і особливості їх використання. Типові методи та засоби захисту персоналу від іонізуючого випромінювання у виробничих умовах.

7.8. Санітарно-гігієнічні вимоги до планування і розміщення виробничих і допоміжних приміщень

Класи шкідливості підприємств за санітарними нормами. Санітарно-захисні зони підприємств. Вимоги до розташування промислового майданчика підприємства, до виробничих та допоміжних приміщень. Енерго- та водопостачання, каналізація, транспортні комунікації. Вимоги охорони праці до розташування виробничого і офісного обладнання та організації робочих місць.

VIII. Основи виробничої безпеки

8.1. Загальні вимоги безпеки

Загальні вимоги безпеки до технологічного обладнання та процесів. Безпека під час експлуатації систем під тиском і кріогенної техніки. Безпека під час вантажно-розвантажувальних робіт.

8.2. Електробезпека

Дія електричного струму на організм людини. Електричні травми. Чинники, що впливають на наслідки ураження електричним струмом.

Класифікація приміщень за ступенем небезпеки ураження електричним струмом. Умови ураження людини електричним струмом. Ураження електричним струмом при дотику або наближенні до струмоведучих частин і при дотику до неструмоведучих металевих елементів електроустановок, які опинились під напругою. Напруга кроку та дотику. Безпечна експлуатація електроустановок: електрозахисні засоби і заходи.

Надання першої допомоги при ураженні електричним струмом.

уміння:

- оцінити безпечність технологічного обладнання за окремими чинниками;
- оцінити безпечність виробничих процесів за окремими чинниками;
- сформулювати загальні вимоги безпеки до систем, що працюють під тиском;
- вибрати тип запобіжного клапана залежно від умов експлуатації та параметрів систем, що працюють під тиском;
- оцінити відповідність вантажопідіймальних пристроїв вимогам безпеки;
- визначити категорію приміщення за небезпекою ураження електричним струмом;
- вибрати заходи попередження електротравматизму при переході напруги на нормально неструмоведучі частини;
- надати долікарську допомогу при електричних ударах.

ІХ. Основи пожежної профілактики на виробничих об'єктах

Основні поняття та значення пожежної безпеки.

Показники вибухопожежонебезпечних властивостей матеріалів і речовин. Категорії приміщень за вибухопожежонебезпечністю. Класифікація вибухонебезпечних та пожежонебезпечних приміщень і зон.

Основні засоби і заходи забезпечення пожежної безпеки виробничого об'єкту. Пожежна сигналізація. Засоби пожежогасіння.

Дії персоналу при виникненні пожежі. Забезпечення та контроль стану пожежної безпеки на виробничих об'єктах.

Вивчення питань пожежної безпеки працівниками.

знання:

- пожежа, шкідливі і небезпечні фактори при пожежі;
- поняття пожежної безпеки;
- особливості горіння газів, рідин, твердих горючих речовин, пилу;
- показники пожежовибухонебезпеки речовин різного агрегатного стану;

- класифікація вибухонебезпечних газо-, паро- та пилоповітряних сумішей;
- класифікація приміщень і виробництв за вибухопожежонебезпечністю;
- вибухо- та пожежонебезпечність приміщень і зон за Правилами улаштування електроустановок;
- види вибухозахисту електроустаткування;
- маркування вибухозахисного електроустаткування;
- система попередження пожеж;
- система пожежного захисту;
- методи та речовини, що застосовуються при гасінні пожеж;
- первинні та стаціонарні засоби пожежегасіння;
- колективні та індивідуальні засоби захисту людей під час пожеж.

уміння:

- оцінити пожежонебезпечність об'єкта;
- визначити категорію вибухопожежонебезпечності;
- визначити клас вибухо- та пожежонебезпечності приміщень і зон за Правилами улаштування електроустановок;
- визначити необхідні технічні рішення системи попередження пожежі;
- визначити необхідні технічні рішення системи пожежного захисту.

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Основні законодавчі та нормативно-правові акти

1. Закон України «Про охорону праці».
2. Кодекс законів про працю України
3. Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я».
4. Закон України «Про пожежну безпеку».
5. Закон України «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку».
6. Закон України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення».
7. Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності».
8. Закон України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності».
9. Постанова Кабінету Міністрів України від 25.08.2004 № 1112 «Деякі питання розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві».
10. Постанова Кабінету Міністрів України від 27.06.2003 р. № 994. «Перелік заходів та засобів з охорони праці, витрати на здійснення та придбання яких включаються до валових витрат».
11. НПАОП 0.00-1.28-10 «Правила охорони праці під час експлуатації електронно-обчислювальних машин». Наказ Держгірпромнагляду від 26.03.2010р. № 65.
12. НПАОП 0.00-4.03-04 «Положення про Державний реєстр нормативно-правових актів з питань охорони праці». Наказ Держнаглядохоронпраці України від 08.06.2004 р. № 151.
13. НПАОП 0.00-4.09-07 «Типове положення про комісію з питань охорони праці підприємства». Наказ Держгірпромнагляду від 21.03.2007 р. № 55.
14. НПАОП 0.00-4.11-07 «Типове положення про діяльність уповноважених найманими працівниками осіб з питань охорони праці». Наказ Держгірпромнагляду від 21.03.2007 р. № 56.
15. НПАОП 0.00-4.12-05 «Типове положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці». Наказ Держнаглядохоронпраці від 26.01.2005 № 15.
16. НПАОП 0.00-4.15-98 «Положення про розробку інструкцій з охорони праці». Наказ Держнаглядохоронпраці від 29.01.1998 р. № 9.
17. НПАОП 0.00-4.21-04 «Типове положення про службу охорони праці». Наказ Держнаглядохоронпраці від 15.11.2004 р. № 255.
18. НПАОП 0.00-6.03-93 «Порядок опрацювання та затвердження власником нормативних актів про охорону праці, що діють на підприємстві». Наказ Держнаглядохоронпраці від 21.12.1993 р. № 132.

19. Рекомендації щодо організації роботи кабінету промислової безпеки та охорони праці. Затверджено Головою Держгірпромнагляду 16.01.2008 р.
20. Рекомендації щодо побудови, впровадження та удосконалення системи управління охороною праці. Затверджено Головою Держгірпромнагляду 07.02.2008.

Основна література

1. Основи охорони праці: Підручник. 2-ге видання / К.Н.Ткачук, М.О.Халімовський, В.В.Зацарний та ін. – К.: Основа, 2006 – 448 с.
2. Запорожець О.І., Протоєрейський О.С., Франчук Г.М., Боровик І. М. Основи охорони праці. Підручник. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 264 с.
3. Основи охорони праці: /В.В. Березуцький, Т.С. Бондаренко, Г.Г.Валенко та ін.; за ред. проф. В.В. Березуцького. – Х.:Факт, 2005. – 480 с.
4. Русаловський А. В. Правові та організаційні питання охорони праці: Навч. посіб. – 4-те вид., допов. і перероб. – К.: Університет «Україна», 2009. – 295 с.
5. Охорона праці: навч. посіб. / З.М. Яремко, С.В. Тимошук, О.І. Третяк, Р.М. Ковтун; за ред. проф. З.М. Яремка. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2010. – 374 с.
6. Катренко Л.А., Кіт Ю.В., Пістун І.П. Охорона праці. Курс лекцій. Практикум: Навч. посіб. – Суми: Університетська книга, 2009. – 540 с.
7. Жидецький В.Ц. Основи охорони праці. Підручник — Львів: УАД, 2006 – 336 с.

Додаткова література

1. Охорона праці та промислова безпека: Навч. посіб. / К. Н. Ткачук, В. В. Зацарний, Р. В. Сабарно, С. Ф. Каштанов, Л. О. Мітюк, Л. Д. Третякова, К. К.Ткачук, А. В. Чадюк. За ред. К. Н. Ткачука і В. В. Зацарного. – К.: ____ 2009 – __ с.
2. Охорона праці (Законодавство. Організація роботи): Навч. посіб. / За заг. ред. к.т.н., доц. І. П. Пістуна. – Львів: “Тріада плюс”, 2010. – 648 с.
3. Охорона праці (практикум): Навч. посіб. / За заг. ред. к.т.н., доц. І. П. Пістуна. – Львів: «Тріада плюс», 2011 – 436 с.
4. Серіков Я. О. Основи охорони праці: Навч. посіб. – Харків, ХНАМГ, 2007. - 227с.
5. Гандзюк М.П., Желібо Є.П., Халімовський М.О. Основи охорони праці. – К.: Каравела, 2004. – 408 с.
6. Лабораторний практикум з курсу «Основи охорони праці»/ В. В. Березуцький, Т. С. Бондаренко, Л. А. Васьковець та ін.; За ред. В. В. Березуцького. — Х.: Факт, 2005. — 348 с.

Інтернет-ресурси

1. <http://www.dnop.kiev.ua> - Офіційний сайт Держгірпромнагляду.
2. <http://www.mon.gov.ua> - Офіційний сайт Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України.
3. <http://www.mns.gov.ua> - Офіційний сайт Міністерства надзвичайних ситуацій України.
4. <http://www.social.org.ua> - Офіційний сайт Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України.
5. <http://portal.rada.gov.ua> - Офіційний веб-сайт Верховної Ради України.
6. <http://www.iacis.ru> - Официальный сайт Межпарламентской Ассамблеи государств–участников Содружества Независимых Государств (МПА СНГ).
7. <http://base.safework.ru/iloenc> - Энциклопедия по охране и безопасности труда МОТ.
8. <http://base.safework.ru/safework> - Библиотека безопасного труда МОТ.
9. <http://www.nau.ua> - Інформаційно-пошукова правова система «Нормативні акти України (НАУ)».
10. <http://www.budinfo.com.ua> - Портал «Украина строительная: строительные компании Украины, строительные стандарты: ДБН ГОСТ ДСТУ».